

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS NEGALIOS PAGRINDU NEPRITAIKANT PASTATO, KURIAME TEIKIAMOS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS PASLAUGOS, TYRIMO

2020 m. sausio 27 d. Nr. (19)SN-187)SP-8
Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau vadinama ir Tarnyba) 2019 spalio 25 d. buvo gautas pareiškėjo D. Š. (toliau – Pareiškėjas; Tarnybai asmens duomenys žinomi) skundas dėl statinio ir aplinkos nepritaikymo negalią turintiems asmenims.

Skunde rašoma, kad pastate, kurio adresas J. Basanavičiaus g. 22, Mažeikiai (toliau vadinamas ir Pastatu), yra įsikūrę UAB Šeimos sveikatos centras ir UAB „Dialimeda“ (abi kartu vadinamos ir Bendrovėmis), VšĮ Mažeikių senamiesčio pirminės sveikatos priežiūros centras (toliau vadinamas ir Centru) bei VšĮ Mažeikių ligoninės (toliau vadinama ir Ligonine) Psichiatrijos skyrius. Pareiškėjas pažymi, kad Pastatas ir jo aplinka iki šiol nėra pritaikyta negalią turintiems asmenims. Judėjimo negalią turintiems asmenims (pavyzdžiui, besinaudojantiems vėžimėliais ir vaikštynėmis) bei norintiems gauti būtinas medicininės paslaugas į Pastatą savarankiškai patekti neįmanoma.

Pareiškėjas taip pat pažymi, kad Mažeikių rajono savivaldybėje buvo svarstomas projektas dėl Pastato pritaikymo negalią turintiems asmenims, bet projektas liko neįgyvendintas.

Pareiškėjas Tarnybos prašo išnagrinėti pateiktą skundą dėl galimos diskriminacijos negalios pagrindu ir informuoti jį apie priimtą sprendimą.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 1 ir 2 dalimis, 2019 m. lapkričio 7 d. raštais Nr. (19)SN-187)S-669, (19)SN-187)S-670, (19)SN-187)S-671 ir (19)SN-187)S-672 Seimo kontrolierė, pavadavusi lygių galimybių kontrolierių, Milda Vainiutė kreipėsi į VšĮ Mažeikių senamiesčio pirminės sveikatos priežiūros centrą, VšĮ Mažeikių ligoninę, UAB Šeimos sveikatos centrą bei UAB „Dialimeda“ (atitinkamais raštais) ir paprašė motyvuotai paaiškinti, ar Pastatas, kuriame teikiamos paslaugos, bei patekimas į jį pritaikyta asmenims su judėjimo negalia bei atitinka Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2001 m. birželio 14 d. įsakymu Nr. 314 patvirtintą statybos techninį reglamentą STR 2.03.01:2001 „Statiniai ir teritorijos. Reikalavimai žmonių su negalia reikmėmis“ (toliau – Reglamentas STR 2.03.01:2001); kokiomis

sąlygomis (tvarka) asmenims su negalia Pastate teikiamos sveikatos paslaugos; ar asmenims su negalia yra sudarytos vienodos galimybės, palyginus su kitais asmenimis, gauti Pastate teikiamas paslaugas; koku būdu; ar asmenims su negalia yra sudarytos sąlygos patekti į Pastato vidų bei laisvai judėti jo viduje; jei ne – kokių priemonių ketinama imtis kliūtimis pašalinti; kam priklauso Pastato patalpos; ar sveikatos paslaugų Pastate teikimo laikotarpiu Pastatas buvo rekonstruotas, atnaujintas (modernizuotas), jame buvo atliktas kapitalinis remontas; jei taip, prašyta pateikti dokumentus dėl Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo 11 straipsnyje nustatyta tvarka Pastato pritaikymo asmenų su negalia poreikiams. Taip pat paprašyta pateikti kitą svarbią informaciją, susijusią su atliekamu tyrimu.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 1 ir 2 dalimis, 2019 m. gruodžio 4 d. raštu Nr. (19)SN-187)S-754 Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė Agneta Skardžiuvienė (toliau – lygių galimybių kontrolierė) kreipėsi į Mažeikių rajono savivaldybę (toliau – Savivaldybė) ir paprašė motyvuotai paaiškinti, ar Pastatas yra pritaikytas asmenims su judėjimo negalia bei atitinka Reglamento STR 2.03.01:2001 nuostatas; ar ketinama Pastate įrengti liftą arba kitą kėlimo mechanizmą (pavyzdžiui, keltuvaž); ar Pastato pritaikymo asmenims su judėjimo negalia darbai ir lėšos yra numatytos Savivaldybės strateginiuose planavimo dokumentuose.

Taip pat paprašyta pateikti kitą svarbią informaciją, susijusią su atliekamu tyrimu.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

2019 m. lapkričio 11 d. Tarnyboje buvo gautas VšĮ Mažeikių ligoninės raštas Nr. V2-700 „Dėl informacijos“, kuriuo buvo atsakoma į Tarnybos pateiktus klausimus.

Ligoninės direktorius paaiškino, kad visi pacientai (tarp jų, ir su negalia) į Psichiatrijos skyrių patenka per Priėmimo-konsultacinį ir skubiosios pagalbos skyrių (įsikūręs Birutės g. 17, Mažeikiai), kuriame yra liftai, nukeliantys į požeminį tunelį, kuriuo pasiekiamas Pastatas, kuriame yra įsikūręs Psichiatrijos skyrius. Iš požeminio tunelio į Psichiatrijos skyrių taip pat pakylama liftu. Visą kelią nuo Priėmimo-konsultacinio ir skubiosios pagalbos skyriaus pacientą lydi slaugos specialistas. Tokiu pat būdu į Psichiatrijos skyrių gali patekti ir asmenys, turintys judėjimo negalią. Prie liftų įėjimų ir išėjimų nėra jokių laiptų, todėl patekimas į Psichiatrijos skyrių asmenims su negalia nevaržomas. Taip pat nėra jokių kliūčių asmenims, turintiems judėjimo negalią, laisvai judėti Psichiatrijos skyriaus viduje – skyriuje nėra laiptų, dėl pakankamo durų pločio užtikrinamas nekliudomas įėjimas į palatas, kabinetus, kitas patalpas).

Ligoninės direktoriaus teigimu, tokiais aspektais Pastatas, kuriame teikiamos Psichiatrijos skyriaus paslaugos, yra pritaikytas asmenims su negalia.

Ligoninės direktorius pabrėžė, kad visos Psichiatrijos skyriaus paslaugos yra teikiamos netaikant jokių apribojimų negalią turintiems asmenims. Pastato savininkas yra Savivaldybė, o patalpos nebuvo rekonstruotos, modernizuotos, jose nebuvo atliktas kapitalinis remontas.

2019 m. lapkričio 22 d. Tarnyboje buvo gautas VšĮ Mažeikių senamiesčio pirminės sveikatos priežiūros centro 2019 m. lapkričio 21 d. raštas Nr. SD-605 „Dėl informacijos pateikimo“, kuriuo buvo atsakoma į Tarnybos patiektus klausimus.

Centro direktorė paaiškino, kad Pastatas nėra pritaikytas asmenims su judėjimo negalia, dėl ko jie sulaukia nemažai priekaištų iš pacientų, kurie turi įvairių sveikatos sutrikimų ir lankosi Centre, dėl sunkaus pateikimo į Centro patalpas. Pastatas nuosavybės teise priklauso Savivaldybei, todėl įstaigos, įsikūrusios Pastate, ne kartą teikė prašymus Savivaldybės merui ir Savivaldybės administracijos direktoriui dėl lifto įrengimo (paskutinio siųsto prašymo kopija pridėta). Pastatas nebuvo rekonstruotas (modernizuotas).

Centro direktorė pabrėžė, kad yra stengiamasi išspręsti negalią turinčių pacientų patekimo ir medicininių paslaugų jiems suteikimo klausimą. Kiekvienas besikreipiantis pacientas turi galimybę patekti į pas gydytoją ir gauti jam reikalingas paslaugas.

Centras 2006 m. gruodžio mėnesį pagal 2006 m. gruodžio 15 d. sutartį Nr. MS-784 iš Savivaldybės administracijos gavo 82 500 Lt, skirtų Neįgaliųjų socialinės integracijos 2005–2012 m. programos priemonei *Centro aplinkos pritaikymas negalią turintiems asmenims*. Minėtos lėšos panaudotos pusrūsyje įrengti patalpas, pritaikytas negalią turintiems asmenims aptarnauti, t. y., įrengtas pandusas, atliktas kabinetų, naudojamų judėjimo negalią turinčių pacientų priėmimui, remontas, sumontuoti ranktūriai, įrengtas tualetas, pritaikytas negalią turintiems asmenims, įstatyti plastikiniai langai, atnaujinta elektros instaliacija, įrengtas vandentiekis, kanalizacija, šildymas, negalią turintiems asmenims nupirktas vežimėlis, vaikštyinė ant ratukų, kėdės ir baldai kabinetams, paciento kušėtė.

Kadangi šiose negalią turintiems asmenims pritaikytose patalpose (kurios yra kitame pastate ir į jas patenkama per lauką) nuolat niekas nedirba, atvykęs į įstaigą negalią turintis pacientas turi apie atvykimą telefonu pranešti savo šeimos gydytojui arba medicinos registratoriui. Tuomet Centro darbuotojas atrakina šias patalpas ir įleidžia negalią turintį asmenį. Paciento šeimos gydytojas ir bendrosios praktikos slaugytojas, palikę savo darbo kabinetą ir II aukšte laukiančius pacientus, eina teikti medicininės paslaugas atvykusiam negalią turinčiam pacientui. Pagal poreikį būna iškviečiami laborantai ar kiti gydytojai specialistai. Tai sukelia nemažų nepatogumų teikiant medicininės paslaugas. Centro direktorė mano, kad negalią turinčių pacientų patekimo į Centro patalpas klausimas yra tik dalinai išspręstas.

Centro patalpos, esančios Pastato II aukšte, pasak Centro direktorės, gali būti nesunkiai pritaikomos negalią turinčių asmenų judėjimui vežimėliais ir vaikštynėmis: pakankamai platūs koridoriai, plačios durys, nėra slenksčių, visos patalpos – viename lygyje. Patalpų II aukšte yra atliktas kapitalinis remontas. Taigi būtina išspręsti tik patekimo į II aukštą problemą, t. y., įrengti liftą, kuris būtinas ne tik pacientams su judėjimo negalia ir traumuotiems pacientams, bet ir sergantiems širdies kraujagyslių, sąnarių bei kitomis lėtinėmis ligomis, kuriems lipti laiptais būna sunku.

Centro direktorė atsakyme pabrėžė, jog labai svarbu, kad Savivaldybė atsižvelgtų į skundą Tarnybai ir į daugkartinius Centro bei kitų įstaigų prašymus, taip pat į gyventojų prašymus, ir atrastų lėšų įrengti liftą, kuriuo pacientai galėtų naudotis savarankiškai, Pastate.

2019 m. lapkričio 22 d. Tarnyboje buvo gautas UAB Šeimos sveikatos centro ir UAB „Dialimeda“ bendras 2019 m. lapkričio 21 d. raštas Nr. 19-54 „Dėl informacijos pateikimo“, kuriuo atsakoma į Tarnybos pateiktus klausimus.

Bendrovių vadovai paaiškino, kad Pastatas yra dalinai pritaikytas asmenims su judėjimo negalia. Asmenims su negalia yra sudarytos vienodos galimybės gauti vienodas teikiamas paslaugas kaip ir kitiems pacientams – kiekvienas besikreipiantis pacientas turi galimybę patekti pas gydytojus, į laboratorijas, procedūrinius kabinetus ir gauti jam reikalingas paslaugas. Bendrovių direktoriai pabrėžė, kad stengiasi spręsti patekimo į Patalpas klausimą ir pritaikyti jas asmenims su judėjimo negalia. Bendrovės turi pasirašiusios sutartį su VšĮ Mažeikių ligonine dėl naudojimosi liftu: einant nuo Ligoninės priimamojo požeminiu tuneliu iki gretimo pastato ir pakilus liftu į pirmą aukštą patenkama į Bendrovių patalpas. Patalpų vidus yra pritaikytas asmenims su judėjimo negalia – paplatintos durys, pakankamai platūs koridoriai, nėra slenksčių, visos patalpos – viename lygyje, erdvus laukiamasis, sanitarinės patalpos, todėl lengvai galima judėti asmenims, besinaudojantiems vežimėliais ir vaikštynėmis. Prie Pastato pagrindinio įėjimo yra nurodytas telefono numeris, kuriuo paskambinus Bendrovių darbuotojai išeina pasitikti ir padėti negalią turinčiam asmeniui užlipti į pirmą aukštą ir patekti į paslaugų teikimo vietą.

Bendrovių vadovai paaiškino, kad Pastatas nuosavybes teise priklauso Savivaldybei, o patalpomis pagal sutartį naudojasi keturi sveikatos priežiūros paslaugas teikiantys subjektai (įskaitant Bendroves). Visos patalpos savomis lėšomis buvo rekonstruotos, atnaujintos, kapitaliai suremontuotos ir pritaikytos Bendrovių teikiamoms paslaugoms teikti. Bendrojo naudojimo patalpos, kuriomis naudojasi visi keturi sveikatos priežiūros paslaugas teikiantys subjektai – laiptinė, laiptai, fasadai, pastato išorė, – nebuvo renovuotos, taip pat nebuvo atliekamas jų kapitalinis remontas.

Subjektai, įsikūrę Pastate, ne kartą teikė prašymus Savivaldybės vadovams dėl lifto arba kito keliamojo mechanizmo įrengimo, bet Savivaldybė iki šiol nesiėmė jokių veiksmų spręsti šią problemą.

2019 m. gruodžio 17 d. buvo gautas Savivaldybės raštas Nr. R8-2.35.-4580 „Dėl informacijos pateikimo, kuriuo buvo atsakoma į Tarnybos pateiktus klausimus.

Savivaldybė informavo, kad Pastatas nuosavybes teise priklauso jai. Savivaldybė patvirtino, kad Pastatas nėra pagal Reglamento STR 2.03.01:2001 reikalavimus pritaikytas asmenims su judėjimo negalia.

Savivaldybės tarybos 2013 m. lapkričio 26 d. sprendimu Nr. T1-219 „Dėl Mažeikių rajono savivaldybės ilgalaikio strateginio plėtros plano 2014–2020 m. patvirtinimo“ patvirtintame Savivaldybės ilgalaikiame strateginiame plane 2014–2020 m. buvo numatytos priemonės „Teisės aktų nustatyta tvarka remti viešosios paskirties statinių pritaikymą neįgaliesiems“ ir „Modernizuoti sveikatos priežiūros įstaigų pastatus, patalpas neatitinkančius keliamų higienos, energetinio efektyvumo ir technologinių reikalavimų“. Lėšų Pastatui pagal pirmiau minėtas priemones per laikotarpį nebuvo skirta.

Pastate esančios patalpos panaudos pagrindais laikinai neatlygintinai naudotis perduotos keturiems subjektams jų veiklai vykdyti ir paslaugoms teikti. Bendrovės patalpomis naudojasi nuo 2006 m. lapkričio 3 d., Centras patalpomis naudojasi nuo 2007 m. balandžio 2 d., VšĮ Mažeikių ligoninė – nuo 2007 m. gruodžio 29 d., UAB „ACUS vaistinė“ patalpos išnuomos nuo 2016 m. lapkričio 2 d.

Savivaldybė vienam iš paslaugas Pastate teikiančių subjektų 2006 metais skyrė lėšų pritaikyti aplinką negalią turintiems asmenims. Subjektas įsirengė kitame pastate atskiras patalpas negalią turintiems asmenims aptarnauti. Kiti subjektai naudojasi liftu, tuneliu pasiekiamu iš gretimo pastato, kuriuo negalią turintys asmenys gali patekti į patalpas.

Visi pirmiau paminėti subjektai ir Savivaldybė yra pasirašę sutartį Nr. MS-866, kurios tikslas – Pastato bendrojo naudojimo objektų priežiūros bei išlaikymo, einamojo (paprastojo) bei kapitalinio remontų organizavimo, atlikimo ir finansavimo tvarkos nustatymas. Pagal šios sutarties 4.3 punktą, už einamąjį remontą apmoka patalpų naudotojai proporcingai Pastate turimam plotui.

Savivaldybė pabrėžė, kad techninio reglamento STR 1.01.08:2002 „Statinio statybos rūšys“, patvirtinto aplinkos ministro 2002 m. gruodžio 5 d. įsakymu Nr. 622, 12.11 punkte nurodyta, kad statinio bendrųjų, atskirųjų, vartotojų inžinerinių sistemų įrengimas (liftai ir kitos sistemos, skirtos žmonėms vežti, yra vartotojo inžinerinės sistemos), keitimas, šalinimas priskiriamas statinio paprastajam remontui.

Savivaldybė pažymėjo, kad 2020 metais nėra numaćiusi lėšų liftui ar keltuvui Pastate įrengti.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Tyrimo metu buvo vertinama, ar VšĮ Mažeikių ligoninė, VšĮ Mažeikių senamiesčio pirminės sveikatos priežiūros centras, UAB Šeimos sveikatos centras ir UAB „Dialimeda“, teikdamos sveikatos priežiūros paslaugas, nepažeidė Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatų, pagal kurias, įgyvendindamas lygias galimybes, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, nepaisydamas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, privalo visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokius pačius gaminius, prekes ir paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu, ir taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas.

Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos (toliau – Konvencija), kurios dalyvė yra Lietuva, 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog valstybės, šios Konvencijos šalys, užtikrina, kad prieš įstatymą visi asmenys lygūs ir lygūs pagal įstatymą, taip pat turi teisę į lygiavertę įstatymo apsaugą ir teisę vienodai naudotis įstatymo teikiamomis galimybėmis be jokio diskriminavimo. Valstybės, šios Konvencijos šalys, draudžia bet kokį diskriminavimą dėl neįgalumo ir garantuoja neįgaliesiems vienodą ir veiksmingą teisinę apsaugą nuo diskriminavimo dėl bet kokios priežasties (Konvencijos 5 straipsnio 2 dalis). Konvencijos 9 straipsnyje „Prieinamumas“ įtvirtinta pareiga valstybėms, šios Konvencijos šalims, siekti, kad neįgalieji galėtų gyventi savarankiškai ir visapusiškai dalyvauti visose gyvenimo srityse, imtis atitinkamų priemonių, užtikrinant neįgaliesiems lygiai su kitais asmenimis fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacijos ir ryšių technologijų bei sistemų, taip pat kitų visuomenei prieinamų objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumą tiek miesto, tiek kaimo vietovėse. Šios priemonės, kurios apima prieinamumo kliūčių ir trukdžių nustatymą ir pašalinimą, *inter alia* taikomos: pastatams, keliams, transporto priemonėms ir kitokiems vidaus ir lauko objektams, įskaitant mokyklas, būstą, medicinos įstaigas ir darbo vietas; informacijos, ryšių ir kitokioms tarnyboms, įskaitant elektronines ir avarines tarnybas. Pagal 9 straipsnio 2 dalies nuostatas, valstybės, šios Konvencijos šalys, įpareigojamos imtis atitinkamų priemonių, siekiant rengti ir skleisti visuomenei prieinamų objektų ar jai teikiamų paslaugų prieinamumo būtinausius standartus ir gaires bei kontroliuoti, kaip jie įgyvendinami; suteikti galimybę pasinaudoti įvairių pagalbininkų ir tarpininkų paslaugomis, įskaitant gidus, skaitovus ir profesionalius gestų kalbos vertėjus, kad būtų sudarytos sąlygos patekti į pastatus ir kitus visuomenei prieinamus objektus; skatinti kitokias atitinkamas pagalbos ir paramos neįgaliesiems formas, kad jiems būtų užtikrinta galimybė gauti informaciją.

Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių komitetas 2014 m. gegužės 22 d. Konvencijos 9 straipsnio „Prieinamumas“ komentare (toliau – Komentaras) nurodė, jog prieinamumas yra neįgaliųjų gyvenimo savarankiškai ir visapusiško bei lygiateisio dalyvavimo visuomenės gyvenime prielaida.

Be fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacijos ir ryšių technologijų bei sistemų, taip pat kitų visuomenei prieinamų objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumo neįgalieji neturės lygių galimybių dalyvauti savo visuomenės gyvenime (Komentaro 1 punktą). Svarbu, kad prieinamumo klausimas būtų sprendžiamas visais aspektais, apimant fizinę aplinką, transportą, informaciją ir ryšius, taip pat paslaugas. Subjektų, valdančių pastatus, transporto infrastruktūrą, transporto priemones, informaciją ir ryšius, taip pat paslaugas, juridinio asmens statusas ir viešasis ar privatus pobūdis nebeakcentuojami. Visuomenei teikiamos prekės, produktai ir teikiamos turi būti prieinamos visiems, neatsižvelgiant į tai, ar juos / jas valdo ir (arba) tiekia /teikia valstybės institucija ar privati įmonė. Neįgalieji turėtų turėti vienodas galimybes naudotis visomis visuomenei tiekiamomis prekėmis, produktais ir teikiamomis paslaugomis taip, kad būtų užtikrintos veiksmingos bei vienodos galimybės ir gerbiamas jų orumas. Toks požiūris kyla iš draudimo diskriminuoti; prieinamumo galimybių užtikrinimas turėtų būti laikomas diskriminacija, nesvarbu, ar kaltininkas yra viešasis ar privatus subjektas (Komentaro 13 punktą). Konvencijos 9 straipsnyje aiškiai įtvirtintas prieinamumas kaip prielaida neįgaliesiems gyventi savarankiškai, visapusiškai ir lygiateisiškai dalyvauti visuomenės gyvenime ir lygiai su kitais asmenimis neribotai naudotis žmogaus teisėmis bei pagrindinėmis laisvėmis (Komentaro 14 punktą). Reikėtų aiškiai atskirti įsipareigojimą užtikrinti visų naujai suprojektuotų, pastatytų ar pagamintų objektų, infrastruktūros, prekių ir paslaugų prieinamumą nuo įsipareigojimo pašalinti kliūtis ir užtikrinti esamos fizinės aplinkos ir transporto, informacijos ir ryšių, taip pat visuomeninių paslaugų prieinamumą. Visi nauji objektai, infrastruktūra, priemonės, prekės, produktai ir paslaugos turi būti sukurti taip, kad būtų visiškai prieinami neįgaliesiems, laikantis universalaus dizaino principų. Valstybės, Konvencijos Šalys, yra įsipareigojusios užtikrinti esamos fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, taip pat visuomenei teikiamų paslaugų prieinamumą neįgaliesiems. Tačiau, kadangi šis įsipareigojimas įgyvendinamas pamažu, valstybės, Konvencijos Šalys, turėtų nustatyti aiškius esamų kliūčių pašalinimo terminus ir skirti tinkamus išteklius. Be to, valstybės, Konvencijos Šalys turėtų aiškiai nustatyti įvairių institucijų (įskaitant regionines ir vietos institucijas) ir subjektų (įskaitant privačius subjektus) funkcijas, kurios turėtų būti vykdomos, siekiant užtikrinti prieinamumą (Komentaro 24 punktą).

Lietuva Konvenciją ratifikavo 2010 metais ir įsipareigojo žmones su negalia integruoti į visuomenę sudarant palankias sąlygas užtikrinti jų orumą ir teises. Profesorius Jonas Ruškus, Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių komiteto narys, teigia, kad, ratifikavusi šią Konvenciją, Lietuva „įsipareigojo ir prisiėmė atsakomybę įgyvendinti Neįgaliųjų teisių konvencijos nuostatas savo šalių

įstatymuose ir praktikoje diegti lygybės ir nediskriminavimo, prieinamumo prie visuomenės išteklių, lygybės prieš įstatymą, gyvenimo savarankiškai ir įtrauktiems į bendruomenę principus“.¹

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos, kurios tikslas – saugoti pagrindines žmogaus teises, atitinkančias Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises, III antraštinėje dalyje, skirtoje lygybei, įtvirtintas lygybės prieš įstatymą principas (20 straipsnis), taip pat įtvirtintas bet kokios diskriminacijos draudimas, ypač dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys yra lygūs, žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas). Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius (Konstitucinio Teismo 1998 m. lapkričio 11 d. nutarimas). Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas būtų pažeistas, jeigu tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, būtų kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas (Konstitucinio Teismo 1996 m. lapkričio 20 d. ir 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimai).

Lygių galimybių įstatymo 1 straipsnyje nustatyta, jog šio įstatymo paskirtis – užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Konstitucijos 29 straipsnio nuostatos, įtvirtinančios asmenų lygybę ir draudimą varžyti žmogaus teises ir teikti jam privilegijas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Taip pat šiuo įstatymu siekiama, kad būtų

¹ Jonas Ruškus: Jungtinių Tautų neįgalųjų teisių konvencija keičia pasaulį. 2014; <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2014-06-16-jonas-ruskus-jungtiniu-tautu-neigaliuju-teisiu-konvencija-keicia-pasauli/118862>.

įgyvendintos ir Europos Sąjungos teisės aktų, nurodytų šio įstatymo priede, kitų tarptautinių sutarčių nuostatos. Taigi, Konstitucijoje įtvirtintos asmenų lygybę reglamentuojančios pagrindinės nuostatos yra perkeltos į Lygių galimybių įstatymą, kuris draudžia diskriminaciją šio įstatymo taikymo srityje ne tik dėl konstitucinių nediskriminavimo pagrindų, bet ir dėl kitų žmogaus tapatybės požymių ar priskiriamų savybių, kurios yra įtvirtintos Lygių galimybių įstatyme.

Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje diskriminacija apibrėžiama kaip tiesioginė ar netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos. Tiesioginė diskriminacija pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalį laikomas elgesys su asmeniu, kai dėl pirmiau išvardintų pagrindų asmeniui taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Analogiškos nuostatos numatytos atitinkamose Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 ir 9 dalyse.

Nagrinėjamu atveju skunde buvo pateikta informacija, kad Pastate, kurio adresas J. Basanavičiaus g. 22, Mažeikiai, yra teikiamos medicininės paslaugos, bet Pastatas nėra pritaikytas asmenims, turintiems negalią. Pastatu naudojasi keturi medicininės paslaugas teikiantys subjektai – VšĮ Mažeikių ligoninė, VšĮ Mažeikių senamiesčio pirminės sveikatos priežiūros centras, UAB Šeimos sveikatos centras, UAB „Dialimeda“. Pareiškėjas skunde paaiškino, kad į Pastatą asmenims, turintiems negalią, t. y., besinaudojantiems vežimėlius arba vaikštynes ir norintiems gauti būtinas medicininės paslaugas, neįmanoma patekti savarankiškai. Tyrimo metu buvo nustatyta, kad Pastatas priklauso Savivaldybei.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 punkto nuostatas, įgyvendindamas lygias galimybes, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, nepaisydamas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, privalo visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokius pačius gaminius, prekes ir paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu, ir taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas.

Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo 11 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog reikalavimai dėl neįgaliesiems fiziškai tinkamos aplinkos visose gyvenimo srityse įgyvendinami atliekant teritorijų planavimą ir statinių projektavimą bei viešosios paskirties pastatų, būsto ir jo aplinkos, viešojo transporto objektų, skirtų keleiviams aptarnauti, ir jų infrastruktūros, informacinės aplinkos pritaikymą neįgaliųjų specialiesiems poreikiams. Už objektų pritaikymą neįgaliųjų specialiesiems poreikiams atsako savivaldybių institucijos ir šio straipsnio 1 dalyje

nurodytų objektų savininkai bei naudotojai (Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo 11 straipsnio 3 dalis).

Konkretūs reikalavimai iki 2020 m. sausio 1 d. viešiemis statiniams yra nustatyti aplinkos ministro 2011 m. birželio 14 d. įsakymu Nr. 317 patvirtintame statybos techniniame reglamente STR 2.03.01:2001 „Statiniai ir teritorijos. Reikalavimai žmonių su negalia reikmėms“. Pagal Reglamento STR 2.03.01:2001 59-tą punktą, asmenims su negalia svarbiuose negyvenamuosiuose pastatuose turi būti užtikrinta galimybė savarankiškai į juos patekti, laisvai judėti ir naudotis visomis pagrindinėmis ir pagalbinėmis lankytojams skirtomis patalpomis. Tokiuose pastatuose asmenims su negalia turi būti pritaikytas pagrindinis įėjimas į pastatą, visos pagrindinės paskirties patalpos ir lankytojų aptarnavimui skirtos patalpos, taip pat patekimui į šias patalpas skirti praėjimai, koridoriai, holai ir pan. Pagrindinis įėjimas į pastatą ir prieigos prie jo turi būti įrengtos taip, kad asmenims su negalia nebūtų kliūčių savarankiškai patekti į pastato vidų. Jei prie pagrindinio įėjimo yra laiptai, greta jų turi būti įrengtas Reglamente nustatytų dydžių pandusas (Reglamento STR 2.03.01:2001 64-tas punktas).

Nuo 2020 m. sausio 1 d. įsigaliojo 2019 m. lapkričio 4 d. aplinkos ministro įsakymu Nr. D1-653 patvirtintas Statybos techninis reglamentas STR 2.03.01:2019 „Statinių prieinamumas“ (toliau – Reglamentas STR 2.03.01:2019). Pagal šio reglamento 1 priedo 2.8 punkto nuostatas, gydymo paskirties pastatai priskirtini statiniams, kurie turi būti pritaikomi specialiesiems neįgaliųjų poreikiams. Atkreiptinas dėmesys, kad Reglamentas STR 2.03.01:2019 „nustato reikalavimus rengiant statinių, nurodytų Reglamento 1 priede, statybos, rekonstravimo, pastato atnaujinimo (modernizavimo), kapitalinio remonto, supaprastintą statybos, supaprastintą rekonstravimo projektus, kapitalinio remonto aprašą, paprastojo remonto projektą ar paprastojo remonto aprašą arba keičiant statinių paskirtį į nurodytą Reglamento 1 priede paskirtį.“

UAB Šeimos sveikatos centras ir UAB „Dialimeda“ vadovai paaiškino, kad Pastatas yra dalinai pritaikytas asmenims su judėjimo negalia. Bendrovių vadovai taip pat informavo, kad vykdoma visų pacientų išankstinė registracija ir jie priimami paskirtu laiku. Nors įprastas įėjimas nėra pritaikytas asmenims su negalia, Bendrovės stengiasi išspręsti šią problemą, taigi yra pasirašiusios sutartį su VšĮ Mažeikių ligonine dėl naudojimosi liftu – judėjimo negalią turintys asmenys gali patekti į Bendrovių patalpas per Ligoninės pastatą, t. y., atvykęs į Ligoninės Priėmimo-skubiosios pagalbos ir konsultacijų skyrių (Birutės g. 17, Mažeikiai), pacientas nusileidžia liftu į požeminį tunelį, jungiantį pastatus, ir pakyla į Bendrovių patalpas pirmame aukšte. Darytina išvada, kad judėjimo negalią turintys asmenys gali patekti į Bendrovių patalpas, kurios buvo savo lėšomis rekonstruotos ir pritaikytos. Bendrovės taip pat paaiškino, kad prie pagrindinio įėjimo yra Bendrovių telefono numeriai, todėl, pacientui paskambinus, Bendrovių darbuotojai išsina pasitikti ir padeda negalią turintiems pacientams patekti į patalpas.

Atkreiptinas dėmesys, kad Bendrovių interneto tinklalapyje www.seimossveikatoscentras.lt ši informacija nėra pateikta, t. y., judėjimo negalią turintys asmenys, iš anksto nepaskambinę ir šios informacijos neišsiaiškinę, savarankiškai sužinoti apie specialią patekimo į Bendrovių patalpas tvarką negali.

Konstatuotina, kad Bendrovės yra sudariusios galimybes judėjimo negalią turintiems asmenims gauti siūlomas sveikatos priežiūros paslaugas, t. y., paslaugos yra teikiamos tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir negalios neturintiems pacientams, bet negalią turintys asmenys į Pastatą patenka kitu būdu (aprašyta pirmiau). Pažymėtina, kad informacija apie ypatingą patekimo į Pastatą tvarką negalią turintiems pacientams nėra pateikta Bendrovių interneto tinklalapyje.

VšĮ Mažeikių ligoninė paaikšino, kad jų Psichiatrijos skyrius yra įsikūręs Pastate. Psichiatrijos skyriaus patalpos gali būti pasiekiamos panašiai kaip ir Bendrovių patalpos – per Ligoninės Priėmimo-skubios pagalbos ir konsultacijų skyrių. Pacientai nusileidžia liftu į požeminį tunelį tarp pastatų, tada pakyla liftu į Pastato antrą aukštą, kuriame įsikūręs Psichiatrijos skyrius. Pacientus visą laiką lydi slaugos specialistas.

Ligoninės direktorius pažymėjo, kad visi pacientai tokiu būdu pasiekia Psichiatrijos skyrių. Psichiatrijos skyriaus viduje kliūčių judėjimo negalią turintiems asmenims nėra – nėra laiptų, pakankamo pločio durys. Darytina išvada, kad Ligoninė judėjimo negalią turintiems asmenims paslaugas teikia be kliūčių, asmenys patenka į Psichiatrijos skyriaus patalpas tokiu pačiu būdu, neatsižvelgiant, ar turi judėjimo negalią ar ne. Atkreiptinas dėmesys, kad informacijos apie tai, kaip asmenys turėtų patekti į Ligoninės Psichiatrijos skyrių, neįmanoma rasti Ligoninės interneto tinklalapyje www.mazeikiuligonine.lt.

VšĮ Mažeikių senamiesčio pirminės sveikatos priežiūros centras paaikšino, kad Pastatas nėra pritaikytas asmenims su judėjimo negalia, bet Centras, siekdamas išspręsti šią problemą, pusrūsyje įrengė patalpas, pritaikytas judėjimo negalią turintiems asmenims aptarnauti. Pusrūsyje įrengtose patalpose įtaisytas pandusas, atliktas kabinetų remontas, sumontuoti ranktūriai, įrengtas tualetas, pritaikytas negalią turintiems asmenims, atlikti kiti remonto darbai. Šiose specialiose pritaikytose patalpose pusrūsyje nėra dirbama nuolat, judėjimo negalią turintis asmuo apie atvykimą turi telefonu pranešti savo šeimos gydytojui arba medicinos registratoriui, tuomet Centro darbuotojai atrakina patalpas, įleidžia negalią turinį asmenį, o šeimos gydytojas ir bendrosios praktikos slaugytojas (esant poreikiui, ir kiti specialistai) eina teikti medicininės paslaugas atvykusiam negalią turinčiam asmeniui.

Atsižvelgus į pateiktą informaciją darytina išvada, kad, nors judėjimo negalią turintys asmenys yra aptarnaujami kita tvarka (kitoje vietoje negu įprasta paslaugų teikimo vieta), medicininės paslaugos yra teikiamos. Atkreiptinas dėmesys, kad informacija apie kitokią asmenų su judėjimo

negalia aptarnavimo tvarką nėra skelbiama Centro interneto tinklalapyje www.senamiesciopspc.lt, taigi asmenys savarankiškai, neskambinę į Centrą, negali žinoti tokios paslaugų teikimo tvarkos.

Centras pažymėjo, kad jų įprastos paslaugų teikimo patalpos yra antrame Pastato aukšte. Patalpos II aukšte yra tinkamos naudoti judėjimo negalią turintiems asmenims – pakankamai platūs koridoriai, plačios durys, nėra slenksčių, visos patalpos – viename lygyje. Jei būtų išspręstas pakilimo į antrą aukštą klausimas, Centro patalpos antrame aukšte būtų tinkamos aptarnauti visiems pacientams.

Apibendrinant, pabrėžtina, kad visi subjektai, teikiantys medicininės paslaugas Pastate, paslaugų teikimo sąlygas yra vienu ar kitokiu būdu pritaikę negalią turinčių asmenų poreikiams, taigi paslaugos yra teikiamos. Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad VšĮ Mažeikių ligoninė, VšĮ Mažeikių senamiesčio pirminės sveikatos priežiūros centras, UAB Šeimos sveikatos centras ir UAB „Dialimeda“ nepažeidė pareigų, numatytų Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 punkte, t. y., nediskriminavo judėjimo negalią turinčių asmenų.

Pabrėžtina, kad nė vienas iš pirmiau paminėtų paslaugų teikėjų savo interneto tinklalapiuose nėra aprašęs tvarkos, kuria paslaugos teikiamos judėjimo negalią turintiems asmenims. Pagal Lygių galimybių įstatymo 17 straipsnio 2 dalies nuostatas, lygių galimybių kontrolierius atlieka nepriklausomus tyrimus, susijusius su diskriminacijos atvejais, ir nepriklausomas diskriminacijos padėties apžvalgas, skelbia nepriklausomas ataskaitas, teikia išvadas ir rekomendacijas bet kokiais su diskriminacija susijusiais klausimais dėl šio įstatymo įgyvendinimo, taip pat valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms dėl teisės aktų tobulinimo ir lygių teisių įgyvendinimo politikos prioritetų, vykdo prevencinę ir švietėjišką veiklą, lygių galimybių užtikrinimo veiklą. Remiantis minėta įstatymo nuostata, VšĮ Mažeikių ligoninei, VšĮ Mažeikių senamiesčio pirminės sveikatos priežiūros centrui, UAB Šeimos sveikatos centrui ir UAB „Dialimeda“ rekomenduotina savo interneto tinklalapiuose paskelbti informaciją, koku būdu judėjimo negalią turinys asmenys gali patekti į paslaugų teikimo patalpas Pastate.

Pažymėtina, kad Pastatas priklauso Savivaldybei nuosavybės teise. Savivaldybė pripažino, kad Pastatas nėra pritaikytas asmenims su judėjimo negalia pagal Reglamento 2.03.01:2001 nuostatas. Medicininės paslaugas Pastate teikiantys subjektai naudojami patalpomis neatlygintinai panaudos pagrindais. Pastato naudotojai ir Savivaldybė yra sudarę Pastato naudotojų ir Savivaldybės sutartį Nr. MS-866, kurios tikslas – Pastato bendrojo naudojimo objektų priežiūros bei išlaikymo, einamojo (paprastojo) bei kapitalinio remontų organizavimo, atlikimo ir finansavimo tvarkos nustatymas. Pagal šią sutartį, už einamąjį remontą apmoka patalpų naudotojai proporcingai pastate turimam plotui.

Atsižvelgiant į tai, kad Pastate teikiamos medicininės paslaugos yra svarbios dideliame žmonių skaičiui, įskaitant judėjimo negalią turinčius asmenis, be to, svarbu, kad judėjimo negalią

asmenys paslaugas gautų tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir negalios neturintys asmenys, remiantis Lygių galimybių įstatymo 17 straipsnio 2 dalies nuostatomis, rekomenduotina Savivaldybei ir Pastate paslaugas teikiantiems subjektams apsvarstyti galimybę skirti finansavimą galutiniam Pastato pritaikymui pagal Reglamento STR 2.03.01:2019 nuostatas.

Konstatuotina, kad Pastate medicininės paslaugas teikiantys subjektai (VšĮ Mažeikių senamiesčio pirminės sveikatos priežiūros centras, VšĮ Mažeikių ligoninė, UAB Šeimos sveikatos centras bei UAB „Dialimeda“) neatsisako teikti paslaugų judėjimo negalią turintiems asmenims ir, nors savo interneto tinklalapiuose nėra pateikę aiškios informacijos, yra prisitaikę teikti paslaugas judėjimo negalią turintiems asmenims.

Atsižvelgiant į tai, negalima teikti, kad pirmiau paminėti subjektai diskriminavo negalią turinčius asmenis, t. y., VšĮ Mažeikių senamiesčio pirminės sveikatos priežiūros centras, VšĮ Mažeikių ligoninė, UAB Šeimos sveikatos centras bei UAB „Dialimeda“ nepažeidė Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 punkte numatytų pareigų.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta pirmiau, bei vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 16 straipsniu, 17 straipsniu, 29 straipsnio 2 dalies 5 punktu, 30 straipsnio 3 dalimi,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Pripažinti Pareiškėjo skundą nepagrįstu, kadangi nepasitvirtino jame nurodyti pažeidimai.
2. Įpareigoti VšĮ Mažeikių senamiesčio pirminės sveikatos priežiūros centro, VšĮ Mažeikių ligoninės, UAB Šeimos sveikatos centro, UAB „Dialimeda“ administracijas ir Mažeikių rajono savivaldybę išnagrinėti šį sprendimą ir apie nagrinėjimo rezultatus bei sprendimo vykdymą informuoti Lygių galimybių kontrolierių per 30 dienų nuo sprendimo gavimo dienos.
3. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją, VšĮ Mažeikių senamiesčio pirminės sveikatos priežiūros centrą, VšĮ Mažeikių ligoninę, UAB Šeimos sveikatos centrą, UAB „Dialimeda“ ir Mažeikių rajono savivaldybę.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01119 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Skardžiuvienė